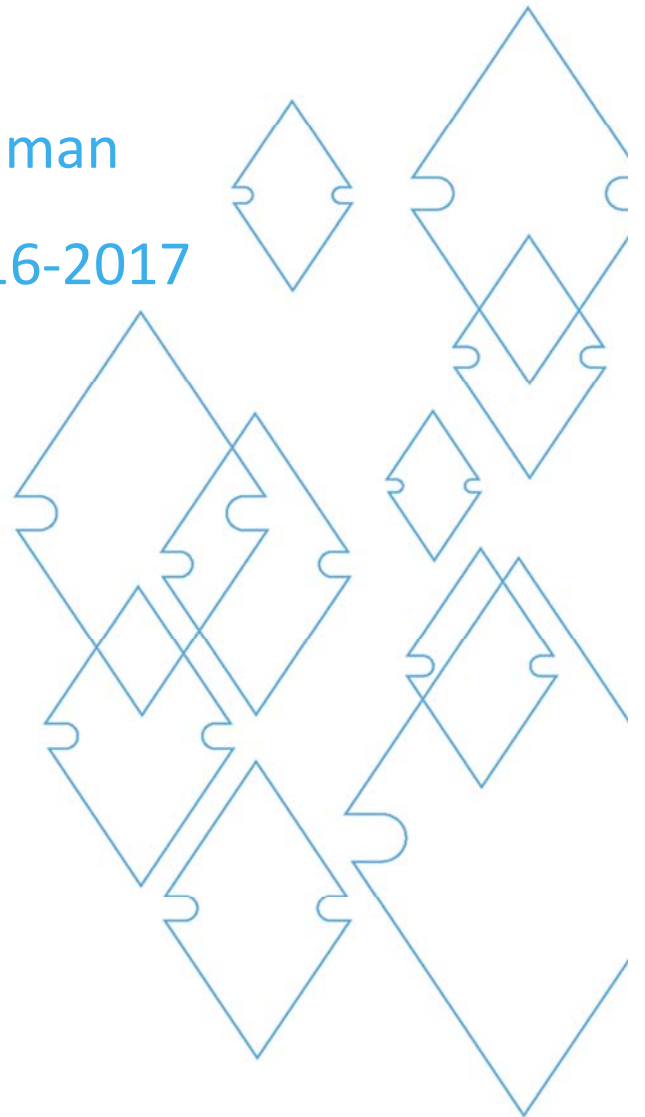


Kymenlaakson maakuntaohjelman
toimeenpanosuunnitelma 2016-2017



KYMENLAAKSON MAAKUNTAOHJELMA 2014-2017
Elinvoimaa Pohjoiselta kasvuvyöhykkeeltä
Toimeenpanosuunnitelma 2016-2017

Julkaisija:

Kymenlaakson Liitto
Karhulantie 36 B, 48600 Kotka
Puh. 05 230 8900, faksi 05 230 8910
etunimi.sukunimi@kymenlaakso.fi
virasto@kymenlaakso.fi
www.kymenlaakso.fi

Julkaisu:

Kymenlaakson maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma 2016-2017, päivitetty 29.2.2016
Kymenlaakson Liiton julkaisusarja B:137
ISSN 1236-8849
ISBN 978-952-5987-58-4 (paperi)
ISBN 978-952-5987-59-1 (PDF)

Kotka 2016

Maakunnan yhteistyöryhmä 25.9.2015
Kymenlaakson Liitto 29.2.2016

Sisältö

1. Johdanto	4
2. Toimintaympäristön muutokset.....	4
3. Varautuminen rakennemuutokseen	4
4. Maakuntaohjelman toteuttaminen 2016-2017	5
4.1 Metsäteollisuuden rakennemuutoksesta kansainvälisesti merkittäväksi biotalousklusteriksi.....	5
4.2 Kaakkois-Suomen sijaintiaseman ja Venäjän kasvupotentiaalin hyödyntäminen	6
4.3 TEN-T Skandiavia - Välimeri-ydinverkkokäytävä	6
5. Rahoitussuunnitelma 2016-2017	7
6. Keskeiset toimenpiteet 2016-2017	8
Toimintalinja 1. Yritystoiminnan toimintaedellytysten parantaminen ja elinkeinojen kehittäminen	8
Toimintalinja 2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi	9
Toimintalinja 3. Kestävä maankäyttö, laadukas elinympäristö ja vireä kulttuuriympäristö	10

1. Johdanto

Maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelmassa määritellään maakuntaohjelman toteuttamisen seuraavien vuosien painotukset ja keskeiset toimenpiteet sekä rahoituksesta vastaavat tahot. Toimeenpanosuunnitelmaan sisältyy rakennerahastovaroja koskeva rahoitussuunnitelma.

Kymenlaakso-ohjelma 2014-2017 hyväksyttiin maakuntavaltuustossa kesäkuussa 2014. Ohjelman tuksi tehtiin laaja tulevaisuustarkastelu, joka tuotti neljä skenaariota. Skenaarioissa ulottuvuuksina ovat Pohjoisen kasvuvyöhykkeen mahdollisuuksien toteutuminen sekä ihmisten keskinäinen ja instituutioiden välinen luottamus ja aktiivisuus. Prosessi tuotti myös skenaarioista riippumattomat välttämättömät toimenpiteet sekä skenaariokohtaiset varautumissuunnitelmat. Toimintaympäristössä tapahtuvia muutoksia seurataan jatkuvasti, ja tarvittaessa otetaan käyttöön varautumissuunnitelman toimenpiteitä.

2. Toimintaympäristön muutokset

Kymenlaakson toimintaympäristö on siirtynyt vuonna 2014 alkaneen Ukrainan kriisiin sekä energian ja raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen laskun myötä skenaarion 3 Taiturointia kuilun partaalla mukaiseksi. Skenaariossa Pohjoisen kasvuvyöhykkeen mahdollisuudet kehittyä ovat heikentyneet ja ihmisten ja instituutioiden välinen luottamus ja aktiivisuus on vähentynyt.

Kymenlaakson yksipuolinen tuotantorakenne heikentää alueen kykyä vastustaa äkillisen rakennemuutoksen negatiivisia vaikutuksia, toipua niistä sekä suunnata uudelleen vapautuvia resursseja. Metsäteollisuuden alasajo on monipuolistanut elinkeinorakennetta, mutta uusia työpaikkoja ei ole syntynyt samassa määrin menetettyjen tilalle.

Metsäteollisuuden uudistuminen on käynnistynyt. Usko biotalouteen, sellun kysynnän kasvuun ja sen uusiin käyttömahdollisuuksiin näkyy investointeina. Kasvua haetaan myös kokonaan uusilta toimialoilta kuten palvelinkeskukset, peliala ja mobiiliapplikaatiot, energia ja ympäristöteknologia, kiertotalous, älykkäät pakkaukset ja kansainvälisen koulutustoiminnan laajentaminen.

3. Varautuminen rakennemuutokseen

Alkuvuonna 2016 laaditussa rakennemuutoksen ennakointi ja varautumissuunnitelmassa on kartoitettu Kymenlaakson riskialueita ja -toimialoja. Tarkasteltavien toimialojen kriteereinä on käytetty niiden merkittävyttä nykyisen kokonsa ja tulevaisuuden potentiaalin, Kymenlaakson maakuntaohjelman ja älykkään erikoistumisen painopisteen osalta sekä ulkoisen ja sisäisen riskialttiuden ja riskien vaikuttavuuden suhteen. Riskitoimialoiksi tunnistettiin logistiikka, matkailu ja kauppa, ICT-ala, terveys- ja hyvinvointiala, bio- ja kiertotalous sekä sellun tuotanto, metallialan pk-toimijat ja venäjäreippuvaiset toimijat. Varautumissuunnitelmaan on kirjattu kyseisten toimialojen varautumistoimenpiteet.

Vuonna 2016 valmistuvassa Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategiassa on arvioitu toimintaympäristön muutosten vaikutuksia maakunnan elinkeinoelämään ja sen kehittämiseen. Strategiaassa on kuvattu maakunnan liiketalouden ekosysteemit ja tunnistettu ne kehittämisalueet ja niille luotavat innovaatioalustat, joilla yritykset pystyvät vastaamaan toimintaympäristön ja asiakkaiden tarpeissa tapahtuviin muutoksiin uudistaen vanhoja tuotteitaan ja kehittämään uusia tuotteita vastaamaan tulevaisuuden kysyntään. Kymenlaakson älykkään erikoistumisen kärkialoiksi on tunnistettu logistiikka, biotalous ja digitalisaatio.

4. Maakuntaohjelman toteuttaminen 2016-2017

Maakuntaohjelman keskeinen tavoite on Pohjoista kasvuvyöhykettä hyödyntävien ja vahvistavien toimialojen sekä niiden rajapintojen kehittäminen. Yritysten ja alueen kilpailukyvyyn parantamiseksi tarvitaan yhteistyötä ja yhdessä tekemistä entistä voimakkaammin kaikilla tasoilla. Verkostojen avulla kasvatetaan pk-yritysten määrää ja kansainvälisyyttä. Yhteisellä markkinointityöllä luodaan alueelle uutta liiketoimintaa. Kymenlaakso panostaa voimakkaasti Invest In –toimintaan hakemalla aktiivisesti uusia sijoitettavia yrityksiä niin Venäjältä ja EU:sta, USA:sta ja Japanista kuin BRIICS –maistakin.

Aluekehitykseen haetaan vaikuttavuutta lisäämällä yhteistyötä maakuntien kesken. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhteiset linjaukset liittyvät metsäklusterin uudistumiseen ja Kaakkois-Suomen sijaintiaseman ja Venäjän kasvupotentiaalin hyödyntämiseen. Kymenlaakso ja Päijät-Häme tiivistävät yhteistyötään ja edistävät seuraavia painopistealueita:

- Helsinki – Lahti – Kouvola kasvukäytävä
- Aluesuunnittelun ylimaakunnallinen yhteistyö
- Älykäs erikoistuminen maakunnissa
- EU-edunvalvonta
- Venäjän suunnan yhteistyö
- CPMR ja Itämeri-yhteistyö

Etelä-Suomen maakuntien yhteistyötä syvennetään mm. osallistumalla Pohjoinen kasvuvyöhyke -hankkeeseen, jonka strateginen painopiste vuosina 2016–2018 on elinkeinoelämän kannalta keskeisten kuljetusketjujen ja logistiikkaratkaisujen kehittäminen yli hallinnollisten tai alueellisten rajojen. Kasvuvyöhykkeen kehittäminen pohjautuu jo tehtyyn kehittämistyöhön ja toimijoiden väliseen yhteistyöhön ja sillä edistetään kansainvälistä TENT-T-ydinverkkokäytävillä (ScanMed ja SNB) tehtävää yhteistyötä esimerkiksi Scarndria2Act ja NSB CoRe -hankkeissa.

4.1 Metsäteollisuuden rakennemuutoksesta kansainvälisesti merkittäväksi biotalousklusteriksi

Metsäklusterin uusiutuminen on Kaakkois-Suomelle keskeinen kysymys. Prosessin nopeuttaminen on koko maan etu. Kaakkois-Suomessa tähdätään kansainvälisesti merkittävän biotalousklusterin ai-

kaansaamiseen, missä keskeistä on erityisesti puubiomassan saannin tehokkuus, biomassan jalostamisen prosessin tehokkuus, biotuotteiden kehittäminen ja kaupallistaminen, pakkausteknologian kehittäminen sekä puurakentamisen ja komposiittituotteiden kehittämisen lisääminen.

Metsäteollisuuden menestys on Kaakkois-Suomessa perustunut maailmanluokan osaamiseen. Osaamisen kansainvälisestä kilpailukyvyistä tulee huolehtia myös metsäteollisuuden uusiutumisessa. Koulutuksen tulee ennakoida biotalousklusterin tarpeita. Tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan kehittämistyö on nostettava koe-, pilotti- ja demonstraatiolaitostasolle, johon yritystoiminnan on kytkädyttävä.

Uusiutuviissa ja puhtaissa energiaratkaisuissa sekä kiertotaloudessa on mahdollisuuksia. Erilaisten digitaalisten palveluiden kehittäminen teollisuudelle ja logistiikalle tarjoaa mahdollisuuksia etenkin pk-yrityksille.

4.2 Kaakkois-Suomen sijaintiaseman ja Venäjän kasvupotentiaalin hyödyntäminen

Kaakkois-Suomen visiona on profiloitua julkisissa ja yksityisissä palveluissa Venäjään liittyvien palvelujen Euroopan tason ykkösosaajaksi. Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan yhteisiä toimia tarvitaan niin venäläisten kuin muidenkin ulkomaisten yritysten sijoittumismarkkinoinnissa.

Korkeakouluista pyritään muodostamaan yhteistyössä valtakunnallisesti merkittävä Venäjä osaamisen klusteri. Koulutusvientiä kansainvälisille markkinoille rakennetaan yhteistyössä. Venäjän kielen opiskelun lisäämistä edistetään peruskoulussa, ammatillisissa oppilaitoksissa, korkeakouluissa ja yliopistossa. Opiskelijavaihtoa ja opiskelijoiden työharjoittelua sekä tutkimusyhteistyötä lisätään Venäjällä.

Vaikka Ukrainan kriisi ja Venäjän talousongelmat ovat tuoneet epävarmuutta matkailun ja kaupan alan kehittymiseen, jatkuu kehittämistoiminta voimakkaana mm. Vaalimaalla. Rajatoimintojen sujuvuuden ja luotettavuuden parantaminen on teollisuuden, palvelutoimialojen ja logistiikan edistämisen sekä Venäjän tarjoamien mahdollisuuksien täysimääräiselle hyödyntämiselle tärkeää. Vaalimaan rajanylityspaikan infrastruktuurin, liikenteenohjausjärjestelyjen sekä raja- ja tulliteknologian uusimistoimenpiteiden avulla parannetaan kapasiteettia arvioiden mukaan 2010-luvun lopulle asti.

4.3 TEN-T Skandiavia - Välimeri-ydinverkkokäytävä

EU on tehnyt päätöksen ydinverkkokäytäviksi 2014-2020. TEN-T Skandiavia - Välimeri-ydinverkkokäytävään kuuluvat Kymenlaaksossa E 18-tie Helsinki-Kotka-Vaalimaa, Vaalimaan raja-asema, Hamina-Kotka -satama, satamien sisääntulotiet sekä sataman osat pääraataan Kouvolan kautta yhdistävä rautatie. Kouvolassa sijaitsee Suomen ainoa TEN-T-ydinverkon rautatie - maantieterminaali. Kouvolan terminaali palvelee myös Rail Balticaa, joka on osa Baltian-Adrian käytävää. Valtion rahoitus ydinverkkokäytävän suunnitteluun ja toteuttamiseen on edellytys EU-rahoituksen täysimittaiselle hyödyntämiselle.

5. Rahoitussuunnitelma 2016-2017

Kansainvälisessä kilpailussa pärjäämiseksi on tiivistettävä hallintorajat ylittävää yhteistyötä ja parannettava EU:n eri rahoitusinstrumenttien monipuolista osaamista ja hyödyntämistä. Rakennerrahasto-rahoituksen määrän vähentyessä muut merkittävät rahoituslähteet, kuten maaseutuohjelma, Keski-Itämeren ohjelma ja Itämeri-ohjelma tulevat yhä tärkeämmiksi.

Kaakkois-Suomen asema Pietarin ja Leningradin alueen kanssa tehtävässä yhteistyössä on alueen sijainnin vuoksi korostunut. Rajaliikenteen sujuvuuden, palvelutarjonnan kehittämisen, yritystoiminnan lisäämisen sekä tutkimus- ja kehitystoiminnan laajentamisen näkökulmasta ENI CBC -ohjelma on ensiarvoisen tärkeä rahoitusväline eri toimijoiden rajayhteistyössä. EU:n ja Venäjän väliset viilentyneet suhteet ja pakotekiistat ovat tuoneet epävarmuutta ulkorajaohjelmien ylle. Vuosikymmeniä jatkunutta yhteistyötä eri alueiden kanssa on jatkettava tässäkin tilanteessa.

Entistä tärkeämmiksi tulevat myös EU:n suorista rahoituslähteistä haettavat varat. Erilaiset projektiluonteiset rahoituslähteet sekä elinkeinoelämän ja julkishallinnon normaalit investoinnit ja muut kehittämisspanokset kytketään entistä paremmin yhteen. Samalla resurssien käyttöä priorisoidaan siten, että hankerahoituksella saavutetaan mahdollisimman hyvä vaikuttavuus käsillä oleviin ongelmiin ja mahdollisuuksiin nähden.

EAKR rahoitus on ohjelmakauden ensimmäisinä vuosina painottunut Kymenlaaksossa selkeästi pk-yritystoiminnan kilpailukykyä lisääviin hakkeisiin. Jatkossa painotus tulee olemaan älykästä erikoistumisista tukevassa uusimman tiedon ja osaamisen tuottamisessa ja hyödyntämisessä. Kymenlaakson kannalta ESR -ohjelman tärkeimmät valtakunnalliset toimenpidekokonaisuudet ovat nuorisotakuu ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen, mutta maakunta osallistuu myös kaikkiin muihin valtakunnallisen ESR-ohjelman hakuihin. Tärkeimpiä maakunnallisia painotuksia tulevina vuosina ovat etenkin niiden kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantaminen, jotka tukevat EAKR painotuksia. Lisäksi sosiaalinen osallisuus ja köyhyyden torjunta korostuvat. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu tulee vaatimaan ESR-rahoituksella toteutettavia toimenpiteitä.

Vuosina 2016-2018 myönnettävällä Alueelliset innovaatiot ja kokeilut AIKO -rahoituksella tuetaan merkittävien kehittämissavauksien nopeaa liikkeelle lähtöä. Rahoitettavat hankkeet tukevat hallituksen kärkihankkeita – etenkin kärkihanketta kilpailukykyyn vahvistamiseksi elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla. Hankkeet perustuvat Kymenlaakson skenaarioihin ja resilienssianalyyysiin sekä tunnistettujen riskitoimialojen ja alueiden varautumistoimenpiteisiin. Toimenpiteinä painotetaan nopeita ja joustavia kokeiluja Kymenlaakson älykkään erikoistumisen strategian kärkialoilla.

6. Keskeiset toimenpiteet 2016-2017

Toimintalinja 1. Yritystoiminnan toimintaedellytysten parantaminen ja elinkeinojen kehittäminen

Painotukset	Keskeiset hanke- ja toimenpide-esitykset	Rahoitus
Yrityspohjan vahvistuminen uudella liiketoiminnalla sekä toimivissa että uusissa yrityksissä erityisesti maakuntaohjelman toimialoilla	Tuotekehitys, yritysten systeemisyiden ja kokonaiskonseptien kehittäminen Tuotantovolyymien kasvattaminen Osaamispohjaisten innovaatioiden synnyttäminen Teollisuuden uudistaminen ja jalostusarvon nosto Uudentyyppisen yritystoiminnan luominen ja Born Global yritysten synnyttäminen	kansallinen (ml. AIKO) EAKR maaseutuohjelma Central Baltic
Innovatiiviset palvelut	Pk-yritysten palvelujen tuotteistamiseen, kaupallistamiseen ja kansainvälistymiseen liittyvän tietotaidon ja osaamisen lisääminen Toimialarajat ylittävän verkostoitumisen ja innovointitoiminnan lisääminen Kasvuorientoituneiden pk-yritysten kansainvälistyminen	EAKR kansallinen Central Baltic
Luonnonvarojen älykäs käyttö ja siihen liittyvät tekniikat (älykkään erikoistumisen strategiassa bio- ja kiertotalous)	Biotalous uudet liiketoimintamahdollisuudet Pakkausalan liiketoiminnan kehittäminen Elintarvikealan jalostusketjujen kehittäminen ja yritysten verkostoituminen Energiatehokkaan asuinympäristön kehittäminen Kiertotalouden kehittäminen	EAKR ESR maaseutuohjelma
ICT-alan uudet avaukset	Digitaalisten palvelujen kehittäminen teollisuudelle ja logistialalle Kyberturvallisuusosaamisen ja liiketoiminnan kehittäminen Hyvinvointisovellusten ja -pelien korkean tason soveltava tki – innovaatiokeskittymän rakentaminen	AIKO EAKR
Vetovoimainen Kymenlaakso	Investointien ja pääomien houkuttelu (sijoittumismarkkinointi) Kansainvälisten yrityskumppanuuksien synnyttäminen Markkinointimallien kehittäminen Euroopan markkinoille pääsemiseksi Luonto-, ruoka- ja tapahtumamatkailun kehittäminen KymiRing -hankekokonaisuuden edistäminen	AIKO EAKR maaseutuohjelma

Toimintalinja 2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi

Painotukset	Keskeiset hanke- ja toimenpide-esitykset	Rahoitus
Vetovoimainen Kymenlaakso	Venäjä-osaamisen ja kansainvälisen koulutustoiminnan laajentaminen	ENI ESR
Nuoret	Nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistäminen Nuorisotakuu Toisen asteen koulutuksen kehittäminen Uudenaisten koulutus- ja oppimisympäristöjen kehittäminen Vetovoimaisen K-S amkin muodostaminen	ESR EAKR kansallinen Central Baltic
Työelämän kehittäminen	Pk-yritysten tuottavuuden ja työhyvinvointia parantavien koulutus-, ohjaus-, neuvonta- ja asiantuntijapalveluiden kehittäminen sekä vertaisoppimisen vahvistaminen Työhyvinvoinnin ja työssä jatkamisen kehittäminen ja vahvistaminen kiinnittäen erityistä huomiota ikääntyvien työssä jaksamiseen Kuntien työmarkkinaosuuksien kohdistaminen suoraan työllistymiseen	ESR kansallinen
Osallisuuden vahvistaminen	Työelämän ulkopuolella olevien työ- ja toimintakyvyn parantaminen Osallisuutta vahvistavat kokonaisvaltaiset palvelut Kansalaistoimijalähtöinen kehittäminen	ESR maaseutuohjelma
Osaaminen	Koulutus, ammattitaito ja elinikäinen oppiminen -siirtymävaiheita ja koulutuksellista tasa-arvoa tukevien palveluiden parantaminen Koulutus-, tutkimus- ja osaamisresurssien tehostaminen työvoiman saatavuuden turvaamiseksi	ESR Central Baltic

Toimintalinja 3. Kestävä maankäyttö, laadukas elinympäristö ja vireä kulttuuriympäristö

Painotukset	Keskeiset hanke- ja toimenpide-esitykset	Rahoitus
Laadukkaan, puhtaan ja viihtyisän asuin- ja toimintaympäristön kehittäminen	<p>Luodaan edellytykset Pohjoiselle kasvuyöhykkeelle sijoittuville investointikohteille parantamalla alueiden suunnitelmallista valmiutta</p> <p>Matkailu- ja palvelualueiden toimintaedellytysten kehittäminen (Kymijoki, Kimolan kanava, vanhat teollisuusalueet ja puolustusvoimien käytöstä vapautuneet alueet)</p> <p>Tapahtuma- ja elämyskeskusten suunnittelu ja rakentaminen</p> <p>Kattavan tietoliikenneverkon suunnittelu ja rakentaminen alueille kysynnän mukaan</p> <p>Ympäristönsuojeluun liittyvät toimet, joilla edistetään alueen vetovoimaa esimerkiksi vesistöjä kunnostamalla.</p>	kansallinen EAKR maaseutuohjelma Central Baltic
Liikennejärjestelmän kehittäminen	<p>Kestävän liikkumisen edistäminen</p> <p>Alemman tieverkon liikennöitävyyden turvaaminen</p> <p>Liikenneturvallisuuden parantaminen</p> <p>Liikenneyhteyksien sujuvuuden parantaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kotkan ja Kouvolan välisen raideliikenteen kehittäminen - liittyminen Allegroliikenteeseen Kouvolaissa - vt 6 Korian ratasillan kohta, vt 6/vt 12 Keltin lisärampit - vt 6 Utti-Metso yksityistiejärjestelyt - vt 12 Tillola-Keltti - vt 15 Käyräjoen sillan parantaminen - Kimolan kanava <p>Ulkomaankaupan kuljetusketjujen kilpailukyvyyn turvaaminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - vt 15 Paimenportin eritasoliittymä - vt 15 Keltakankaan eritasoliittymä - vt 6/vt 15 Käyrälampi-Tehontie kaistajärjestelyt - vt 26 Hamina-Taavetti tieverkollinen selvitys - vt 15 Kotkan sisääntulo (Hyväntuulentie) - Kotolahden ratapihan puuttuvat raiteet ja turvalaitteet - Kouvolan ratapihan kehittäminen - Vaalimaan rajanylityspaikan infrastruktuuri, liikenteenohjausjärjestelyt ja raja- ja tulliteknologian uusiminen 	TEN-T ENI kansallinen EAKR maaseutuohjelma Central Baltic
Kansalaistoimijalähtöinen kehittäminen	Asukaslähtöisten toimintatapojen ja palvelujen kehittäminen osallisuuden tukemiseksi	kansallinen ESR ja EAKR maaseutuohjelma
Ekotehokkuuden lisääminen ja vähähiiliseen talouteen siirtyminen	Ilmasto- ja energiaohjelman toimenpiteet Teollisuuden ekotehokkuuden edistäminen Resurssitehokkuusmallien rakentaminen	EAKR